

Sygn. akt II UK 207/16

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku A. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
z udziałem zainteresowanego Syndyka Masy Upadłości P. Sp. z o.o. w upadłości
likwidacyjnej w L.
o zasiłek chorobowy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 28 lutego 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 10 grudnia 2015 r., sygn. akt V Ua (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w O. z dnia 24 lipca 2015 r. w ten sposób, że oddalił odwołania A. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 22 listopada 2011 r., z dnia 6 grudnia 2011 r., z dnia 19 grudnia 2011 r., z dnia 2 stycznia 2012 r., z dnia 9 lutego 2012 r., z dnia 13 lutego 2012 r. oraz z dnia 6 marca 2012 r. odmawiających przyznania ubezpieczonej prawa do zasiłku chorobowego.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że Sąd pierwszej instancji dokonał częściowo nieprawidłowej oceny materiału dowodowego, nie uwzględniając całokształtu tego materiału - w zakresie odnoszącym się do samych okoliczności zawarcia umowy o

pracę i jej treści, w tym ustalonego wynagrodzenia za pracę i w konsekwencji niezasadnie uznał, że umowa ta nie nosiła cech pozorności. Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 1 sierpnia 2011 r. wnioskodawczyni oraz ówczesny prezes Spółki P. w upadłości układowej, zawarli pisemną umowę o pracę, na stanowisku menagera ds. inwestycji i rozwoju, za wynagrodzeniem 14.000 zł brutto miesięcznie. Tym samym A. D. została zgłoszona do ubezpieczenia społecznego z dniem 1 sierpnia 2011 r. Wnioskodawczyni formalnie przeszła szkolenie bhp i ppoż.; przedstawiła zaświadczenie lekarskie o zdolności do pracy, założono dla niej akta osobowe. W czasie podpisywania umowy o pracę ze Spółką P. była w 11 tygodniu ciąży, o czym poinformowała przyszłego pracodawcę. Nie było również sporne, iż wnioskodawczyni od dnia 18 sierpnia 2011 r. do dnia 19 lutego 2012 r. była nieprzerwanie niezdolna do pracy. Powyższe fakty nie są jednak wystarczające do uznania, iż doszło do skutecznego nawiązania stosunku pracy na podstawie umowy o pracę.

W ocenie Sądu Okręgowego wysokość wynagrodzenia, jakie miałyby otrzymywać wnioskodawczyni musiała budzić uzasadnione wątpliwości na tle ówczesnej sytuacji finansowej spółki, tym bardziej, że rażąco odbiegało ono od wynagrodzeń pozostałych pracowników (w tym zajmujących stanowiska kierownicze). Nadto wątpliwości takie musiała w danej sytuacji budzić celowość zatrudnienia pracownika z takim zakresem obowiązków (wyszukiwaniem postępowań przetargowych, analizowaniem istotnych warunków zamówień, przygotowywaniem dokumentacji ofertowej) w kontekście tego, że w świetle treści art. 24 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 907), Spółka P. nie mogła brać udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. W dniu 23 września 2011 r., nastąpiło ogłoszenie upadłości spółki obejmującej likwidację jej majątku.

W okresie od 1 sierpnia 2011 r. do 31 lipca 2012 r. wnioskodawczyni dwukrotnie wytaczała przed sądem pracy powództwo o ustalenie istnienia stosunku pracy pomiędzy nią a spółką. Sprawy zakończyły się odpowiednio zwrotem i cofnięciem pozwu. W ocenie Sądu Okręgowego, nie ma przekonujących dowodów na to, że wnioskodawczyni faktycznie świadczyła pracę. O jej zatrudnieniu, poza prezesem, praktycznie nikt z pracowników spółki nie wiedział. W spółce nie

pozostał także żaden materialny ślad potwierdzający wykonywanie przez nią pracy. Z zeznań syndyka wynika, iż w przekazanej syndykowi dokumentacji spółki nie było żadnych dokumentów mogących potwierdzać wykonywanie pracy przez wnioskodawczynię.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, iż pomimo sporządzenia pisemnej umowy o pracę, w rzeczywistości nie doszło do nawiązania stosunku pracy pomiędzy wnioskodawczynią a Spółką z o.o. P., zaś sama umowa miała charakter pozorny, w rozumieniu art. 83 k.c. Wobec powyższego umowa ta nie stanowiła tytułu do objęcia wnioskodawczyni pracowniczym ubezpieczeniem społecznym. W realiach niniejszej sprawy oznacza to, że wnioskodawczyni nie przysługują świadczenia chorobowe, o jakich mowa w art. 6 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, których dotyczyły zaskarżone decyzje.

Skargę kasacyjną w imieniu wnioskodawczyni wniósł jej pełnomocnik, zaskarżając wyrok w całości i podnosząc naruszenie:

1. prawa materialnego:

- art. 65 § 1 k.c. – poprzez jego nieuzasadnione niezastosowanie;
- art. 83 § 1 k.c. – poprzez jego błędną wykładnię, skutkującą przyjęciem pozorności stosunku prawnego;
- art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – poprzez ich błędne zastosowanie, skutkujące odmówieniem przez organ rentowy wnioskodawczyni prawa do zasiłku chorobowego;

2. prawa procesowego:

- art. 232 k.p.c. (w zw. z art. 6 k.c.) – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie skutkujące przeniesieniem na skarżącą ciężaru udowodnienia, że podniesione w uwzględnionej przez Sąd Okręgowy w O. apelacji zarzuty nie są zasadne;
- art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c. – poprzez nieuzasadnione zastosowanie pierwszego z nich oraz bezpodstawne pominięcie drugiego z wymienionych przepisów, skutkujące uwzględnieniem apelacji zainteresowanego przez Sąd drugiej instancji i dokonanie zmiany zaskarżonego wyroku;

- art. 233 k.p.c. – poprzez dowolną ocenę zgromadzonego przez Sąd materiału dowodowego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na istotne zagadnienie prawne, polegające na rozstrzygnięciu, czy wada oświadczenia woli, jaką jest pozorność, w przypadku umowy o pracę, stanowiącej przykład umowy konsensualnej, może być oceniana jedynie przez pryzmat zakresu podjętych przez pracownika obowiązków wynikających z zawartej umowy oraz sytuacji finansowo-organizacyjnej pracodawcy, czy też ocena ta wymaga uprzedniego dokonania sądowej wykładni oświadczeń woli stron stosunku prawnego oraz świadomości pracownika co do sytuacji pracodawcy, skoro stosunek pracy i wynikające zeń skutki w zakresie objęcia pracownika ubezpieczeniem społecznym, istnieją od momentu złożenia przez strony tego stosunku zgodnych oświadczeń woli. Nadto, w ocenie skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Mając powyższe na uwadze, skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Odpowiedź na skargę kasacyjną wniósł zainteresowany - Syndyk Masy Upadłości P. Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej, wnosząc o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera komponentów uzasadniających merytoryczne jej rozpoznanie. Zgodnie z art. 398³ § 1 k.p.c. warunek przyjęcia skargi do rozpoznania jest spełniony, jeżeli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć

rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Skarżący w sprawie wskazał na dwie z nich, tj. w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Na akceptację nie zasługuje pierwsza z wymienionych przez skarżącego podstaw przedsądu – występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji. Zakreślone ramy przedsądu korelują z funkcją skargi kasacyjnej. Jak powszechnie wiadomo, sąd kasacyjny nie jest sądem trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że potencjalny argument wniosku o przyjęcie skargi do jego rozpoznania nie lokuje się w strefie występowania istotnego zagadnienia prawnego.

W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę, że pozorność czynności prawnej jest przede wszystkim okolicznością faktyczną. Sąd Najwyższy kilkakrotnie wyjaśniał, że okoliczność ta podlega ustaleniu przez sądy *a meriti*, tym samym nie podlega kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 18 stycznia 2010 r., II UK 149/09, LEX

nr 577848; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221). Ustalenie woli (celu, zamiaru) stron umowy w momencie jej zawierania stanowi element stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy jest związany w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. Ustalenie treści umowy, a także wad oświadczenia woli, w tym pozorności, jest również ustaleniem faktycznym i nie podlega kontroli kasacyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333). Przy ocenie pozorności umowy o pracę przesłankami istotnymi dla oceny ważności umowy są również racjonalność zatrudnienia, czy też potrzeba zatrudnienia pracownika.

Ustalenie Sądu Okręgowego, że odwołująca się nie wykonywała faktycznie pracy podporządkowanej, a umowa o pracę została zawarta jedynie dla pozoru, było decydującym argumentem przemawiającym za przyjęciem, że skarżąca nie podlegała pracowniczym ubezpieczeniom społecznym, a w konsekwencji nie przysługują jej świadczenia chorobowe, o jakich mowa w art. 6 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Ustalenie to jest wiążące w postępowaniu kasacyjnym.

Odnosnie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy zauważyć, że została ona wadliwie skonstruowana. Jeżeli skarżący upatruje jej zasadności w płaszczyźnie samego rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, to takie rozumowanie nie jest słuszne. Dla wykazania oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymagane jest podanie przez skarżącego, drogą odrębnego wyводу, że bez wątpliwości doszło do uchybień i naruszeń przepisów prawa materialnego lub procesowego, gdy jest pewne, że miały one wpływ na treść orzeczenia albo jeśli podniesione zarzuty oczywiście uzasadniają skargę. Spełniające te wymogi naruszenie przepisów prawa powinno mieć postać kwalifikowaną, dostrzegalną bez potrzeby wnikliwej analizy prawnej i zagłębiania się w szczegóły sprawy. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2014 r., I PK 291/13, LEX nr 1455814; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, LEX nr 2156603). Brak wymienionych wymagań eliminuje dalsze rozważania w kontekście podstawy wymienionej w treści art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Innymi słowy, w ocenie Sądu Najwyższego wnioski o przyjęcie skargi do

rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130).

Biorąc pod uwagę ustalenia Sądu Okręgowego, że mimo sporządzenia umowy o pracę na piśmie nie doszło do faktycznego rozpoczęcia wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, a uzewnętrzniiona argumentacja w tej mierze odpowiada podstawowym regułom interpretacyjnym, to brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sam brak zadowolenia strony z wyniku postępowania nie realizuje przesłanek wskazanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.